

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2023/41

Karar Sayısı : 2023/102

Karar Tarihi : 18/5/2023

R.G. Tarih - Sayı : 11/7/2023 - 32245

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Siirt Sulh Ceza Hâkimliği

İTİRAZIN KONUSU: 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 8/3/2000 tarihli ve 4550 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 31. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İdari para cezasının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 31. maddesi şöyledir:

“Araçlarda bulundurulması zorunlu gereçler:

Madde 31 – (Değişik: 8/3/2000 - 4550/1 md.)

Araçlarda;

a) Özelliklerine ve cinslerine göre yönetmelikte nitelik ve nicelikleri belirtilen gereçlerin,

b) Kamyon, çekici ve otobüslerde ayrıca takoğraf, taksi otomobillerinde ise taksimetre,

Bulundurulması ve kullanılır durumda olması zorunludur. Ancak, 2918 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki yıllarda üretilen araçlarla, resmi taşıt olarak tescil edilmiş ve edilecek olanlar ile şehiriçi ve belediye mücavir alanı içerisinde yolcu ve yük nakliyatı yapanlarda takoğraf bulundurma ve kullanma zorunluluğu aranmaz. Takoğraf cihazları mekanik, elektronik olabileceği gibi elektro mekanik de olabilir.

*Birinci fıkranın (a) bendinde sayılan gereçleri bulundurmayan, kullanmayan veya kullanılabilir durumda bulundurmayan sürücüler 8.500.000 lira; (b) bendine göre araçlarında taksimete, takoğraf bulundurmayan, kullanmayan veya kullanılabilir durumda bulundurmayan sürücüler 34.800.00 lira para cezası ile cezalandırılırlar. **Sürücü aynı zamanda araç sahibi değilse ayrıca, tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağı düzenlenir.** Aynı bentte belirtilen cihazları bozuk imal edenler veya bozulmasına vasıta olanlar ile bu durumdaki cihazları kullanan araç sürücüleri ve işletenleri üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası ve 526.700.000 lira hafif para cezası ile cezalandırılırlar. Ayrıca (b) bendi hükmüne uygun durumda bulunmayan araçlar trafik zabıtasınca; eksiklikleri giderilinceye kadar trafikten men edilir.”*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin

MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 9/3/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ahmet Hakan SOYTÜRK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

3. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 2918 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin iptalini talep etmiştir.

5. Anılan maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde araçlarda özelliklerine ve cinslerine göre yönetmelikte nitelik ve nicelikleri belirtilen gereçlerin, (b) bendinde kamyon, çekici ve otobüslerde ayrıca takograf, taksi otomobillerde ise taksimetre bulundurulması ve bunların kullanılır durumda olması gerektiği belirtilmiştir.

6. Maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde de anılan birinci fıkranın (a) bendinde sayılan gereçleri bulundurmayan, kullanmayan veya kullanılabilir durumda bulundurmayan sürücüler ile (b) bendine göre araçlarında taksimetre ya da takograf bulundurmayan, kullanmayan veya kullanılabilir durumda bulundurmayan sürücülere idari para cezasının verilmesi hükme bağlanmıştır.

7. İtiraz konusu kural ise söz konusu hâllerde sürücünün aynı zamanda araç sahibi olmaması durumunda tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağının düzenlenmesini öngörmektedir. Bu itibarla kural anılan ikinci fıkranın birinci cümlesinde belirtilen eylemlerin tamamı bakımından geçerli, ortak kural niteliğindedir.

8. Bakılmakta olan davanın konusu ise birinci cümlede yer alan eylemlerden takograf kullanılmaması nedeniyle araç sahibine verilen idari para cezasının iptali talebine ilişkindir. Bu nedenle kuralın esasına ilişkin incelemenin ikinci fıkranın birinci cümlesinde yer alan “*Birinci fıkranın ... (b) bendine göre araçlarında ... takograf ... kullanmayan ... sürücüler...*” ibaresi yönünden yapılması gerekir.

B. Anlam ve Kapsam

9. 2918 sayılı Kanun'un 1. maddesinde anılan Kanun'un amacı, kara yollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzeninin sağlanması ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemlerin belirlenmesi olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda can ve mal güvenliği ile trafik

düzeni ve güvenliğini sağlanması amacıyla Kanun'un 31. maddesinde araçlarda bulundurulması zorunlu olan gereçler düzenlenmiş, belirtilen zorunlu gereçlerin hem sürücü hem de araç sahibi tarafından araçta bulundurulması ve kullanılır durumda olması zorunluluğu getirilmiştir.

10. İtiraz konusu kuralla, takograf zorunluluğu bulunan araçlarda takograf kullanılmaması durumunda sürücünün aynı zamanda araç sahibi olmaması hâlinde aynı miktarda tescil plakasına da ceza yazılması öngörülmektedir.

C. İtirazın Gerekçesi

11. Başvuru kararında özetle; otobüslerde kullanılabilir durumda takograf olmasına rağmen kullanılmadığı durumlarda sürücünün aynı zamanda araç sahibi olmaması hâlinde ayrıca tescil plakasına da aynı miktarda ceza tutanağının düzenlendiği ancak araç sahibinin kusuru olup olmadığı, takografin kullanılmaması yönünde sürücüye bir talimat verip vermediği değerlendirilmeden idare tarafından yaptırım uygulandığı, bu durumda işlemediği bir fiilden dolayı araç sahibine yaptırım uygulanma ihtimali bulunduğu, bu yaptırımın cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

12. Anayasa Mahkemesinin 12/7/2017 tarihli ve E.2017/122, K.2017/122 sayılı kararıyla 2918 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, aynı fıkranın birinci cümlesinde yer alan "*Birinci fıkranın ... (b) bendine göre araçlarında taksimetre, ... kullanmayan ... sürücüler...*" ibaresi yönünden iptal edilmiş ve bu karar 15/8/2017 tarihli ve 30155 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

13. Anılan kararda itiraz konusu kuralla, taksi otomobillerde taksimetre kullanmayan sürücünün aynı zamanda araç sahibi olmaması durumunda ayrıca tescil plakasına da aynı miktarda ceza tutanağının düzenleneceği belirtilmekte; araç sahibinin kusurunun bulunup bulunmadığı, taksimetrenin kullanılmaması yönünde sürücüye bir talimat verip vermediği değerlendirilmeden idare tarafından yaptırım uygulandığı ve bu nedenlerle işlemediği bir fiilden dolayı araç sahibine yaptırım uygulanabileceği tespit edilmiştir. Bu durumun da Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturduğu sonucuna varılmıştır (AYM, E.2017/122, K.2017/122, 12/7/2017, § 13).

14. Öte yandan kararda, Anayasa uyarınca kişilere ceza verilebilmesi için hukuka aykırı eylemin kanunda belirtilmiş olması ve bu eylemin o kişi tarafından gerçekleştirildiğinin kanıtlanması gerektiği, buna karşın kuralda araç sahibinin hangi eyleminin suç sayıldığının açık bir şekilde gösterilmediği ve araç sahibi olma ile suç arasındaki illiyet bağının ne suretle oluştuğunun da belirtilmediği değerlendirilmiştir. Bu unsurları taşımayan kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır (AYM, E.2017/122, K.2017/122, 12/7/2017, § 14).

15. Bakılmakta olan başvuruya konu kural da kamyon, çekici ve otobüslerde kullanılabilir durumda takograf olmasına rağmen kullanılmadığı durumlarda sürücünün aynı zamanda araç sahibi olmaması hâlinde ayrıca tescil plakasına da aynı miktarda ceza tutanağı düzenlenmesine ilişkindir. Dolayısıyla kuralın Anayasa Mahkemesinin anılan kararına konu kuralla benzer nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kural yönünden Anayasa Mahkemesinin 12/7/2017 tarihli ve E.2017/122, K.2017/122 sayılı kararından ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

IV. HÜKÜM

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 8/3/2000 tarihli ve 4550 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 31. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin;

A. Esasına ilişkin incelemenin anılan fıkranın birinci cümlesinde yer alan “*Birinci fıkranın ... (b) bendine göre araçlarında ... takograf ... kullanmayan ... sürücüler...*” ibaresi yönünden yapılmasına,

B. Anılan fıkranın birinci cümlesinde yer alan “*Birinci fıkranın ... (b) bendine göre araçlarında ... takograf ... kullanmayan ... sürücüler...*” ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

18/5/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE